

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.70.29>
УДК 347.773.3

НОВАЦІЇ ЩОДО ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ПРОМИСЛОВИХ ЗРАЗКІВ

Тарасенко Л.Л.,

кандидат юридичних наук, доцент,

*доцент кафедри інтелектуальної власності, інформаційного та корпоративного права
юридичного факультету*

Львівського національного університету імені Івана Франка

ORCID <https://orcid.org/0000-0003-4359-8965>

e-mail: leonid.tarasenko@lnu.edu.ua

Тарасенко Л. Л. Новації щодо правової охорони промислових зразків.

Стаття присвячена висвітленню актуальних питань правової охорони промислових зразків. Проаналізовано новації щодо правового режиму промислового зразка, запроваджені реформою патентного законодавства 2020 р.

Обґрунтовано, що реформа патентного законодавства, яка відбулася у 2020 р., суттєво змінила рівень правової охорони промислових зразків, наблизивши її до стандартів ЄС. Доведено, що виправданим є запровадження двох видів правової охорони промислових зразків: короткострокова для незареєстрованих, довгострокова для зареєстрованих. Встановлено, що обсяг правової охорони, що надається на зареєстрований промисловий зразок, визначається саме зображенням промислового зразка, внесеного до державного реєстру промислових зразків, а не переліком його суттєвих ознак. Встановлено, що для визначення обсягу правової охорони промислового зразка береться до уваги ступінь свободи автора. Визначено відмінності у здійсненні прав щодо зареєстрованого та незареєстрованого промислового зразка. Обґрунтовано, що права на промисловий зразок можуть бути визнані недійсними в судовому або позасудовому порядку. Встановлено, що позасудовий порядок визнання недійсними прав на промисловий зразок полягає у поданні будь-якою особою до Апеляційної палати НОІВ обґрунтованої заяви про визнання прав на промисловий зразок недійсними повністю або частково на підставі невідповідності промислового зразка умовам надання правової охорони. Доведено важливість позасудового порядку анулювання свідоцтва на промисловий зразок в рамках процедури «post grant opposition», яка є ефективним механізмом боротьби з патентним тролінгом (реєстрація як промислових зразків загальновідомих дизайнів виробів). Обґрунтовано, що поза увагою законодавця при здійсненні реформи патентного законодавства (2020) залишилися питання щодо особливостей використання зареєстрованих та незареєстрованих промислових зразків у цифровому середовищі, розвиток якого нерідко випереджає відповідне правове регулювання.

Ключові слова: реформа патентного законодавства, інтелектуальна власність, промислова власність, патент, свідоцтво, новація, заявка, НОІВ.

Tarasenko L. Innovations of the legal protection of industrial designs

The article is dedicated to current issues of legal protection of industrial designs. There were analyzed the innovations concerning the legal regime of the industrial design introduced by the reform of the patent legislation (2020).

It is substantiated that the reform of patent legislation, which took place in 2020, has significantly changed the level of legal protection of industrial designs, bringing it closer to EU standards. It is proved that the introduction of two types of legal protection of industrial designs is justified: short-term for unregistered, long-term for registered. It is established that the scope of legal protection provided for a registered industrial design is determined by the image of the industrial design entered in the state register of industrial designs,

and not by a list of its essential features. It is established that the degree of freedom of the author is taken into account to determine the scope of legal protection of an industrial design. Differences in the exercise of rights to registered and unregistered industrial designs are identified. It is substantiated that industrial design rights may be declared invalid in court or out of court. It is established that the out-of-court procedure for invalidation of industrial design rights consists in the submission by any person to the Appeals Chamber of NIPO a substantiated application for invalidation of industrial design rights in whole or in part on the basis of non-compliance with conditions of legal protection. The importance of the extrajudicial procedure for revoking an industrial design certificate in the framework of the post-grant opposition procedure, which is an effective mechanism for combating patent trolling (well-known designs are registered as industrial designs), has been proved. It is substantiated that the legislator did not pay attention to the peculiarities of the use of registered and unregistered industrial designs in the digital environment, the development of which is often ahead of the relevant legal regulation.

Key words: patent legislation reform, intellectual property, industrial property, patent, certificate, innovation, application, NIPO.

Постановка проблеми. Промислові зразки є об'єктами патентного права, які потребують належної правової охорони. У 2020 р. відбулося комплексне реформування законодавства про промислову власність, в тому числі і реформа патентного законодавства, яка суттєво оновила стан правового регулювання промислових зразків. Реформування законодавства про промислову власність в Україні є одним з етапів виконання Угоди про Асоціацію, що укладена між Україною та ЄС, в якій значна частина положень стосуються саме реформування законодавства про інтелектуальну власність. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення охорони і захисту прав на торговельні марки і промислові зразки та боротьби з патентними зловживаннями» (далі – Закон № 815-ІХ від 21.07.2020 р.) є одним із законом, який прийнято в рамках реформи патентного законодавства. Цей закон удосконалює правове регулювання щодо торговельних марок та щодо промислових зразків, тому закон спрямований на реформування законодавства про промислову власність загалом. Тому оновлене законодавство про промислову власність (а саме щодо промислових зразків) є актуальним для наукового дослідження.

Стан дослідження. Наукові дослідження щодо правової охорони промислових зразків здійснювалися в Україні неодноразово [1-8]. Водночас після реформи патентного законодавства 2020 р. здійснювалися лише по-одинокі наукові дослідження щодо окремих аспектів правової охорони промислових зразків, переважно незареєстрованих [9-14]. Відтак правовий аналіз новацій щодо охорони прав на промислові зразки є актуальним для наукової дискусії.

Цілями статті є характеристика оновленого у 2020 р. законодавства України щодо промислових зразків, аналіз позитивних та негативних аспектів такого оновлення, обґрунтування пропозицій щодо вдосконалення правового регулювання цих відносин.

Виклад основного матеріалу. Промислові зразки – це результати інтелектуальної, творчої діяльності людини в галузі художнього конструювання. Промисловий зразок є близьким до авторського права, оскільки твори дизайну охороняються авторським правом. Однак в Україні класично, як і в країнах ЄС, промислові зразки є об'єктами промислової власності, що зумовлює відповідне правове регулювання.

Реформа патентного законодавства, яка відбулася у 2020 р., суттєво змінила рівень правової охорони промислових зразків, наблизивши її до стандартів ЄС.

Промисловий зразок – це насамперед зовнішній вигляд виробу або його видимої частини. Як вказано у ч. 2 ст. 5 Закону України «Про охорону прав на промислові зразки» зовнішній вигляд визначається лініями, контурами, кольором, формою, текстурою та/або матеріалом виробу, та/або його оздобленням. До липня 2020 р. законодавець також наголошував на призначенні промислового зразка – задоволення естетичних (естетика – це наука про красу, прекрасне) та ергономічних (зручність використання, у першу чергу, щодо форми виробу) потреб. Зараз ці критерії не застосовуються до промислового зразка, оскільки вони не є визначальними для надання правової охорони промислому зразку.

Дивно, але впродовж останніх років в Україні спостерігається тенденція до спадання і так доволі невеликої кількості зареєстрованих промислових зразків: 2019 р. – 2599 промислових зразків, 2020 р. – 2 047 промислових зразків, 2021 р. – 1751 промислових зразків [15]. На нашу думку, вказані

показники можна пояснити не стільки неефективним правовим регулюванням загалом щодо промислового зразка, а саме не зовсім ефективним механізмом захисту прав на промисловий зразок.

Зважаючи на простоту реєстрації промислових зразків та сучасний рівень розвитку художньої творчості, кількість промислових зразків в Україні повинна бути суттєво більшою, адже практично кожен новий дизайн будь-якого виробу може претендувати на те, щоб набути правовий режим промислового зразка. І власник свідоцтва на такий промзразок набуває прав інтелектуальної власності, які може здійснювати як шляхом власного використання промислового зразка, так і шляхом надання дозволу чи заборони використовувати такий промисловий зразок третіми особами.

Водночас за загальним правилом: немає охоронного документа на промисловий зразок – немає і прав на нього, у тому числі права на захист. Частково ця проблема вирішена законодавцем через запровадження так званого незареєстрованого промислового зразка, про що мова піде нижче.

Закон № 815-IX від 21.07.2020 р. змінив перелік об'єктів, які не можуть охоронятися як промислові зразки. Зокрема, не можуть одержати правову охорону як промислові зразки: об'єкти нестійкої форми з відповідних речовин; складова частина виробу, яка хоча і є результатом інтелектуальної, творчої діяльності в галузі художнього конструювання, але яка є невидимою під час звичайного використання виробу; зовнішній вигляд виробу, зумовлений лише технічними функціями; ознаки зовнішнього вигляду виробу, розмір та форма якого мають бути точно відтворені для того, щоб один виріб був механічно з'єднаний з іншим виробом або розташований усередині, навколо чи навпроти іншого виробу таким чином, щоб кожен виріб міг виконувати свою функцію. У ч. 2 ст. 213 Угоди про асоціацію між Україною та ЄС відображено змістовно таке ж положення. Зокрема, промисловий зразок, що використовується у продукті або інкорпорований у продукт, який становить складову частину складеного продукту, вважається новим і має індивідуальний характер, лише у разі якщо складова частина, вмонтована у складений продукт, залишається видимою під час нормального використання останнього і настільки, наскільки видимі ознаки складової частини самі по собі задовольняють вимогу щодо новизни та індивідуального характеру. Погоджуємося, що невидимі елементи виробу не можуть охоронятися як промисловий зразок, оскільки вони не виконують функцій, які покладаються на промисловий зразок.

Реформа патентного законодавства (2020) запровадила поділ промислових зразків на зареєстровані та незареєстровані, що відповідає положенням Угоди про асоціацію між Україною та ЄС та положення Регламенту ЄС «Про промислові зразки».

Зареєстрований промисловий зразок – це промисловий зразок, відомості про який занесено до Реєстру промислових зразків і на який видано свідоцтво, або якому надано правову охорону в Україні відповідно до міжнародного договору.

Незареєстрований промисловий зразок – це промисловий зразок, який доведено до загального відома в порядку, передбаченому законом, але який не внесено до Реєстру промислових зразків. Така новація є важливою з огляду на те, що не завжди дизайн виробу охороняється як зареєстрований промисловий зразок. Натомість це дасть змогу ефективно охороняти поширені дизайни виробів, які з певних причин не були подані на реєстрацію як промислові зразки (зареєстровані).

Цей поділ насправді є дуже важливим з огляду на потребу надання правової охорони великій кількості дизайнерських рішень, які не завжди потребують реєстрації як промислові зразки. Ще у Регламенті ЄС № 6/2002 від 12.12.2001 р. про промислові зразки Європейського співтовариства було вказано, що велика кількість промислових зразків має коротке життя на ринку у зв'язку із втратою актуальності. Окрім того, багато виробників розробляє чималеньку кількість дизайнів, які складно і недоречно реєструвати повністю. У науковій літературі вказують, що у сфері моди численні колекції оновлюються кожні два тижні, що унеможливило захист кожної окремої речі [13, с. 15]. Тому незареєстрованим промисловим зразкам повинна надаватися правова охорона без виконання будь-яких формальностей, тобто такі дизайни повинні охоронятися без реєстрації. Відтак виправданим є запровадження двох видів правової охорони промислових зразків: короткострокова для незареєстрованих, довгострокова для зареєстрованих.

Окрім того, власник незареєстрованого промислового зразка фактично має 12 місяців після його оприлюднення для подання заявки про реєстрацію прав на нього (так званий «ви-ставковий пріоритет»). За цей час новий дизайн виробу пройде апробацію і може проявитися його ринкова цінність (у такому разі і виникає потреба перетворити незареєстрований промисловий зразок у зареєстрований).

Відтепер відповідно до Закону від 21.07.2020 № 815-ІХ права на зареєстрований промисловий зразок засвідчується свідоцтвом, в якому наводиться зображення промислового зразка. Враховуючи те, що до набуття чинності вказаним Законом, патентним відомством видавалися патенти, то станом на сьогодні права на промислові зразки засвідчуються як патентами, так і Свідоцтвами, які видаються з серпня 2020 р. Набуття права на промисловий зразок, що має міжнародну реєстрацію, не вимагає засвідчення свідоцтвом.

Закон встановлює нові строки чинності майнових прав на зареєстрований та на незареєстрований промисловий зразок. Так, було змінено строки чинності майнових прав на промисловий зразок: за загальним правилом – цей строк становить п'ять років від дати по-дання заявки до Національного органу інтелектуальної власності (далі – НОІВ), функції якого виконує Укрпатент. Цей строк може бути продовжено кілька разів на 5 років, але загальний строк чинності не може перевищити 25 років від дати подання заявки.

Строк правової охорони незареєстрованого промислового зразка становить три роки від дати його доведення до загального відома на території України. Угода про асоціацію між Україною та ЄС та Регламент ЄС № 6/2002 про промислові зразки Європейського співтовариства вживає словосполучення «оприлюднений» замість «доведений до загального відома» в контексті початку строку правової охорони незареєстрованого промислового зразка.

У національному законодавстві України «доведення до загального відома промислового зразка» трактується, як опублікування, експонування на виставці, використання у торгівлі або в інший спосіб, оприлюднення таким чином, що під час звичайного провадження господарської діяльності такі заходи з об'єктивних причин могли стати відомими у колах, що спеціалізуються у відповідній галузі і провадять свою діяльність на території України. Не вважається доведеним до загального відома промисловий зразок, розкритий третій особі за явної чи неявної умови збереження конфіденційності. Такий підхід загалом відповідає досвіду правового регулювання ЄС. Станом на сьогодні в Україні немає практики правозастосування щодо захисту прав на незареєстровані промислові зразки в судовому порядку. Однак, зважаючи на численні випадки порушень прав на незареєстровані промислові зразки, очікуємо на появу відповідної судової практики.

Обсяг правової охорони, що надається на зареєстрований промисловий зразок, визначається зображенням промислового зразка, внесеного до державного реєстру промислових зразків. Новацією є те, що саме зображення промислового зразка, а не перелік його суттєвих ознак (як було передбачено законом) визначає обсяг правової охорони. Такий підхід є цілком виправданим, оскільки суттєві ознаки промислового зразка – це оціночне поняття, яке може тлумачитися по-різному у разі виникнення судового спору. Закон від 21.07.2020 № 815-ІХ ввів поняття поінформованого користувача (яким є обізнаний в певній сфері покупець, споживач, який володіє інформацією про виробників певного товару, розрізняє товари певного виду, знає їх вигляд, властивості тощо), який власне і повинен формувати загальне враження про певний виріб і повинен вміти розрізнити оригінальний промисловий зразок і подібні вироби. Відтак порушення прав на промисловий зразок матиме місце у випадку, якщо певний промисловий зразок не справляє на інформованого користувача відмінного загального враження, він вважатиметься тотожним до промислового зразка, права на який захищаються. При цьому відмінність виробів у незначних деталях до уваги не братиметься. Безумовно, питання тотожності, ідентичності, питання щодо загального враження інформованого користувача слід доводити висновком судової експертизи. І саме судовий експерт визначатиме загальні ознаки «поінформованого користувача».

Для визначення обсягу правової охорони береться до уваги ступінь свободи автора, яка визначає наявність певних можливих обмежень щодо розробки певних дизайнерських рішень (зокрема, йдеться про функціональні характеристики певного виробу, які можуть обмежувати рішення авторства щодо майбутнього зовнішнього вигляду певного виробу).

Умови надання правової охорони промислового зразку певною мірою подібні на умови надання правової охорони винаходів (корисних моделей). Зокрема, промисловий зразок не повинен суперечити публічному порядку, загальновідомим принципам моралі та повинен відповідати критеріям охороноздатності, яких закон виділяє два: новизна та індивідуальний характер. Звертаємо увагу на те, що законодавець змінив поняття «патентоздатність» на «охороноздатність» (очевидно, з урахуванням заміни назви охоронного документу «патенту» на «свідоцтво»). Також до новизни як умови охороноздатності доєднався індивідуальний характер.

Новизна промислового зразка традиційно проявляється в тому, що не повинно бути жодного ідентичного промислового зразка, який доведено до загального відома (оприлюднено) до дати подання заявки до НОІВ (щодо зареєстрованого промислового зразка) або до дати доведення до загального відома (щодо незареєстрованого промислового зразка). При встановленні новизни до уваги беруться як чинні патенти (свідоцтва) на промислові зразки, які діють в Україні та інших країнах світу, подані заявки до відповідних патентних відомств, так і будь-які загальнодоступні дані про дизайн виробів, які використовуються в Україні та закордоном.

Промисловий зразок визнається таким, що має індивідуальний характер, якщо загальне враження, яке він справляє на інформованого користувача, відрізняється від загального враження, яке справляє на такого користувача будь-який інший промисловий зразок, доведений до загального відома. Індивідуальний характер – це новий критерій охороноздатності, який надає промислового зразку розрізняльну здатність серед інших промислових зразків (зареєстрованих та незареєстрованих). Це важливий критерій, який доповнює новизну, і разом з нею формує обсяг правової охорони.

Водночас на стадії проведення експертизи заявки умови охороноздатності не перевіряються Укрпатентом (НОІВ), і свідоцтво на промисловий зразок видається за декларативним принципом. Зокрема, під час проведення експертизи визначається лише, чи поданий дизайн (об'єкт) належить до об'єктів, які можуть бути зареєстровані як промисловий зразок, чи не суперечить він публічному порядку та загальноновизнаним принципам моралі. Саме тому експертиза носить характер формальної експертизи, а подальша державна реєстрація промислового зразка здійснюється під відповідальність його автора за відповідність промислового зразка критеріям охороноздатності. Тому за правовою природою свідоцтво, яке видається автору промислового зразка (або іншому заявнику), є деклараційним, тобто заявник декларує, що промисловий зразок відповідає вимогам охороноздатності. Новизна та індивідуальний характер в подальшому можуть стати предметом дослідження у разі виникнення спору щодо конкретного промислового зразка, зокрема, у разі ініціювання судової справи або заяви до Апеляційної палати НОІВ про визнання недійсними прав на промисловий зразок.

Законом встановлено певні відмінності у здійсненні прав щодо зареєстрованого та незареєстрованого промислового зразка. Зокрема, власник зареєстрованого промислового зразка має традиційні виключні майнові права на використання промислового зразка: власне саме використання, надання дозволу або встановлення заборони щодо використання промислового зразка третіми особами. При цьому використанням промислового зразка визнається виготовлення виробу із застосуванням зареєстрованого промислового зразка, застосування такого виробу, пропонування для продажу, в тому числі через Інтернет, продаж, імпорт (ввезення), експорт (вивезення) та інше введення його в цивільний оборот або зберігання такого виробу в зазначених цілях.

Загальне враження поінформованого користувача щодо зовнішнього вигляду зареєстрованого промислового зразка і щодо іншого подібного виробу є основним критерієм для встановлення факту використання промислового зразка іншою особою.

Натомість власник незареєстрованого промислового зразка має право забороняти його лише копіювання промислового зразка та використання, яке є наслідком такого копіювання. Такий підхід пояснюється тим, що зареєстрований промисловий зразок має більшу правову визначеність, а відтак і надає більше прав його власнику. Натомість незареєстрований промисловий зразок повинен наділяти його власника правом лише задля запобігання копіюванню такого зразка.

В законі здійснено тлумачення, що не вважається копіюванням: промисловий зразок не вважається результатом копіювання, якщо його створено самостійною творчою працею автора, стосовно якого можна вважати, що він не був ознайомлений з промисловим зразком, доведеним до загального відома власником незареєстрованого промислового зразка. Тому якщо третя особа доведе, що вона власною творчою працею створила певний виріб, який копіює зовнішній вигляд незареєстрованого промислового зразка, і при цьому вона не знала про наявність прав на такий незареєстрований промисловий зразок, її дії не вважатимуться порушенням прав на промисловий зразок. Щодо зареєстрованого промислового зразка такий виняток не застосовується. Тому будь-яке використання третьою особою виробу, який копіює зареєстрований промисловий зразок, незалежно від того, чи ця третя особа знала, чи не знала про наявність Свідоцтва на промисловий зразок, вважатиметься порушенням, і власник Свідоцтва матиме право забороняти таке використання.

Закон визначає перелік дій, вчинення яких не вважаються порушенням прав на промисловий зразок, серед яких некомерційне використання, право попереднього користувача, використання з нау-

ковою метою, за надзвичайних обставин тощо. Також діє принцип ви-черпання права щодо зареєстрованого промислового зразка: не визнається порушенням прав на промисловий зразок, введення в цивільний оборот виробу, виготовленого із застосуванням зареєстрованого промислового зразка, після введення цього виробу в цивільний оборот власником промислового зразка чи з його спеціального дозволу.

Ще одними новаціями Закону від 21.07.2020 № 815-IX є положення щодо визнання недійсними прав на промислові зразки. Зокрема, відзначаємо дві основні зміни в законодавстві: 1. відтепер визнанню недійсними підлягають права на промисловий зразок, а не охоронний документ (патент, свідоцтво). 2. запроваджено позасудовий порядок визнання недійсними прав на промислові зразки (процедура «post grant opposition», яка є поширеною у країнах ЄС, США та багатьох інших країнах).

Отже, права на промисловий зразок можуть бути визнані недійсними в судовому або позасудовому порядку. При цьому судовий порядок застосовується лише щодо визнання недійсними прав на зареєстрований промисловий зразок. Щодо незареєстрованого промислового зразка в законі немає відповідної норми. Натомість положення закону про визнання недійсними прав на промисловий зразок в позасудовому порядку (шляхом звернення до Апеляційної палати) не конкретизують, чи йдеться про зареєстрований, чи незареєстрований промисловий зразок. Вважаємо, що в судовому порядку можуть визнаватися недійсними права як на зареєстрований, так і на незареєстрований промисловий зразок. Такий висновок базується на універсальності права на звернення до суду за захистом порушених прав.

Підставами визнання недійсними прав на зареєстрований промисловий зразок в судовому порядку є: невідповідність промислового зразка умовам надання правової охорони; наявності у зображенні промислового зразка ознак, що не були передбачені поданою заявкою; здійснення державної реєстрації промислового зразка з порушенням прав інших осіб. Закон від 21.07.2020 № 815-IX визначає, що такий позов може бути подано заінтересованою особою протягом усього строку чинності майнових прав на промисловий зразок та після припинення їх чинності. Попри це при зверненні до суду варто зважати на строк позовної давності, який у даному випадку становить три роки з моменту, коли особа довідалася або могла довідатися про порушення свого права або про особу, яка його порушила.

Позасудовий порядок визнання недійсними прав на промисловий зразок є законодавчим нововведенням, який полягає у поданні будь-якою особою до Апеляційної палати НОІВ обґрунтованої заяви про визнання прав на промисловий зразок недійсними повністю або частково на підставі невідповідності промислового зразка умовам надання правової охорони (насамперед йдеться про відсутність новизни та/або індивідуального характеру). Важливим аспектом є те, що така заява може бути подана протягом усього строку чинності майнових прав на промисловий зразок та після припинення їх чинності. Позовна давність у даному випадку не застосовується. Строк розгляду заяви Апеляційною палатою НОІВ – 3 місяці. За результатами розгляду заяви Апеляційна палата приймає мотивоване рішення, що затверджується наказом НОІВ, про визнання недійсними прав на промисловий зразок повністю або частково, або ж відмовляє у задоволенні заяви.

Відзначаємо важливість позасудового порядку анулювання свідоцтва на промисловий зразок в рамках процедури «post grant opposition». Це ефективний механізм боротьби з патентним тролінгом, який має місце щодо промислових зразків (реєстрація як промислових зразків загальновідомих дизайнів виробів).

Водночас поза увагою законодавця при здійсненні реформи патентного законодавства (2020) залишилися питання щодо особливостей використання зареєстрованих та незареєстрованих промислових зразків у цифровому середовищі, розвиток якого нерідко випереджає відповідне правове регулювання. Відтворення промислових зразків у цифровому середовищі може становити значну частину порушень прав інтелектуальної власності на промислові зразки. Зокрема, йдеться про розміщення реклами, пропонування до продажу, продаж контрафактних виробів (які порушують права на промислові зразки) у мережі Інтер-нет (веб-сайти, соціальні мережі тощо).

Висновки. Відзначаємо основні законодавчі зміни (2020 р.), які стосуються правової охорони промислових зразків та полягають у наступному: змінено умови охороноздатності (доповнено умовою – індивідуальний характер); здійснено поділ промислових зразків на види (зареєстровані, незареєстровані); надано можливість подання заявки в електронній формі; збільшено максимальний строк чинності прав – не більше 25 років; змінено вид охоронного документу (свідоцтво замість патенту); встановлено позасудовий порядок скасування свідоцтва шляхом звернення до Апеляційної палати НОІВ (боротьба з «патентним тролінгом»).

Список використаних джерел:

1. Андрощук Г. Патентний тролінг проти інновацій: стан, тенденції, загрози. Право та інноваційне суспільство. 2013. № 1. С. 70–88.
2. Давид Л. Особливості виникнення суб'єктивних цивільних прав на патент на промисловий зразок. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер.: Право. 2014. № 25. С. 62-65.
3. Інтелектуальне право України. За ред. О. Яворської. 2016. Тернопіль. Підручники і посібники. 609 с.
4. Капіца Ю., Воробйов В. Охорона прав на промислові зразки в Європейському Союзі. Університетські наукові записки. 2005. № 4. С. 73-77.
5. Тарасенко Л. Захист прав інтелектуальної власності на винаходи (корисні моделі) і промислові зразки. Вроцлавсько-Львівський юридичний вісник. 2016. № 7. 247-257.
6. Ульянова Г. Реалізація права інтелектуальної власності на промисловий зразок. Міжнародний юридичний вісник: збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. 2015. № 1. С. 189-194.
7. Шишка Р. Протидія патентному тролінгу в Україні. Часопис цивілістики. 2017. № 23. С. 73-77.
8. Якубівський І. Виникнення майнових прав інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок. Часопис цивілістики. 2015. № 18. С. 223-228.
9. Дорошенко О., Работягова Л. Новий інститут права інтелектуальної власності в Україні - незареєстрований промисловий зразок. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2020. № 4. С. 42-51.
10. Дорошенко О., Работягова Л. Деякі аспекти встановлення відповідності промислового зразка критеріям охороноздатності. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2021. № 1. С. 27-38.
11. Капіца Ю. Незареєстрований промисловий зразок: особливості захисту прав в Європейському Союзі та проблеми тролінгу в Україні. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2020. № 5. С. 60-71.
12. Кириленко А. Законодавство ЄС у сфері промислових зразків: теоретично-практичний коментар. 2021. 91 с. ISBN: 978-84-09-28480-1.
13. Самоловова Н. Незареєстрований промисловий зразок в індустрії моди. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2021. № 3. С. 11-18.
14. Жихарев О. Особливості дослідження експертом промислових зразків з урахуванням змін до законодавства. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2020. № 4. С. 32-41.
15. Укрпатент: статистика. 2022. URL: <https://ukrpatent.org/uk/articles/statistics> (дата звернення 28.03.2022).